

Setkání partnerů iniciativy Sázíme budoucnost

22. 7. 2021, Brno, Otevřená zahrada

Pracovní skupina: Obnova zeleně v území postiženém tornádem

Facilitace a zápis: Miroslava Floriánová, Ivana Bruchterová

Jaká je naše role – co přinášíme a co potřebujeme?

Arboristická akademie (*zastoupena p. J. Kolaříkem*)

- byl vytvořen webový portál arboristické pomoci zasaženým oblastem
- <https://help.arboristika.cz/>
- jde o databázi, která propojuje poptávku pomoci s ošetřením poškozených stromů, nebo výsadbou nových s nabídkou dobrovolnické pomoci arboristů a dalších odborníků
- poptávat pomoc může kdokoliv, včetně pomoci občanům s výsadbami na zahradě apod. – to je v současné chvíli reálnější než výsadby ve veřejném prostoru, kde musí nejdřív proběhnout koncepční plánování

Hnutí Brontosaurus (*zastupuje p. D. Toman*)

- proběhlo mapování cca 300 stromů, včetně hodnocení jejich poškození
- je třeba propojit s prací MENDELU a odborníků z Arboristické akademie
- nabízí aktuální informace z místa (místní občan)

Uklidme Česko

- proběhli organizované úklidy v okolí obcí

Mikroregion Jižní Slovácko

- informace o zničených výsadbách z projektů OPŽP
- potřeba koncepčních dokumentů pro obnovu krajinné zeleně

SZKT

- byla odeslána výzva členům
- cca 50 subjektů nabídlo pomoc (arboristé, krajinní architekti, správci zeleně atd.)

-
- jsou preferováni ti, kteří působí v regionu a mají místní znalost
 - v tuto chvíli jsou všechny nabídky evidovány a s nabídkou pomoci byly osloveni starostové obcí (prozatím bez reakce) a Jihomoravský kraj
 - SZKT spolupracuje také s GIS specialisty na inventarizaci stromů, vyhodnocení probíhá a bude ještě probíhat – některá hodnocení vitality atd. ani není možné vyhodnotit hned, ukáže až čas

MENDELU (LDF, ZF)

- bohužel žádný zástupce není přítomen, ale ví se, že probíhá mapování a arboristické hodnocení v obcích, např. v Mikulčicích se provádí screening stromů

Co je možné dělat již tento podzim a co je třeba odložit?

- V intravilánech obcí je třeba počkat – obnova zeleně může proběhnout až v okamžiku, kdy bude dokončena obnova sítí.
- Lze již nyní pracovat v extravilánu obcí.
- V první fázi se lze soustředit na soukromý sektor (obnovu předzahrádek, zahrady).

Má smysl dělat něco velkého společně, symbolicky?

- Ano, určitě! (*názor zástupců místních*)
- Bylo by vhodné vytipovat v každé obci 1 až 2 místa, kde uspořádat ještě letos na podzim výsadbu – především kvůli sociálnímu a psychologickému efektu pro místní občany, aby je to vzpružilo a ujistilo, že se věci posouvají.
- Bude možné realizovat např. aleje v krajině, nebo event. solitérní výsadby v obci.
- Společná výsadba na vybraném místě formou happeningu.

Jak postupovat při realizaci krajinných výsadeb?

- Je otázkou i rozvoj zeleně v krajině – nutné řešit koncepčně.
- Pro krajinu už dobré koncepční dokumenty existují, jde především o ÚSES. Je třeba vzít a začít realizovat.
- Je možné ihned začít tam, kde jsou hotovy KPZ (komplexní pozemkové úpravy).
- Možnost realizace je vždy limitována vlastnictvím pozemků – nejjednodušší obecní pozemky.
- Mezi obcemi jsou velké rozdíly také v podkladech, materiálech zpracovaných již dříve (např. Hodonín má evidenci stromů).
- S koncepčním plánováním obnovy krajiny by mohl pomoci software LIFE Tree Check, který hodnotí ekologickou hodnotu – ochlazovací efekt

-
- stromu v daném místě. Lze využít pro zhodnocení před/po – toto je možné zhodnotit na základě podkladů z ortofotomap.
- V krajině nemusí být rychlá realizace problémem, tam lze jít po historické stopě.

Současná situace jako příležitost

- Příležitostí je ne pouze obnova, ale profesionálně pojaté zkvalitnění území.
- V obcích se postupuje podle priorit – primární je život v obci, její fungování - akutní věci.
- Jde o příležitost/výzvu posunout realizaci na úroveň, která není v ČR standardem, např. co se týká modrozelené infrastruktury.
- Je třeba vyčlenit také finance na koncepční přístup – zásadní je **vytvořit kvalitní zadání** projektů.
- Nadšení dobrovolníků nevydrží dostatečně dlouhou dobu, po kterou bude potřeba se tomu věnovat.
- Např. u obnovy parku v Hodoníně se ukazuje, že současná situace je příležitostí – vzniká domluva na podpoře fáze projektování ze strany Moravských naftových dolů. Vzniknou i věci, které by před pár týdny nebylo možné prosadit.

Klíčová je potřeba koordinace ve všech oblastech...

- Obava z velkého množství vzniklých iniciativ, které fungují nezávisle na sobě a nekoordinovaně.
- Hrozí, že věci proběhnou rychle a nikoliv kvalitně.
- Je třeba uspořádat kulatý stůl a zajistit vzájemnou koordinaci.
- Je zřejmý velký tlak na výsadby = zásadní je rychlá komunikace od odborníků.
- Existuje více na sobě nezávislých iniciativ.
- Krajský úřad vnímá potřebu vytvoření celkové koncepce obnovy území.
- Neziskové organizace mají kvalitní a moderní know-how, ale nemohou si dovolit vyčlenit člověka, který se bude věci dlouhodobě naplno věnovat.
- **Naprostě klíčové je zajištění 1 fáze - než bude vybrán projektant - je třeba vyčlenit peníze na tuto koordinaci!**
- Financování odborných posudků z veřejných zdrojů je možné, ale financování koordinace spíše nereálné, tady se nabízí spíše možnost propojení soukromých a státních peněz (*informace MŽP*).
- **Krajský úřad má v plánu vytvořit pozici ambasadora pro každou vesnici - jeho domovskou institucí by měla být Regionální rozvojová agentura JMK (RRAJM JMK)**
- Ambasador by úzce každodenně komunikoval se starosty a pomáhal se všemi druhy dotací a zajišťoval jejich vzájemnou provázanost (např. obnova školy atd.), přebíral by de facto část práce starosty v oblasti projektového managementu (*informace zástupce krajského úřadu*).

- **Je třeba hned na začátku jasně říct např. tady bude koridor výsadbového pásu a nic jiného tam být nemůže (myšleno sítě). Je třeba provázanost jednotlivých oblastí.**

Postižené území potřebuje ty nejlepší odborníky v každé oblasti

- Nelze spoléhat jen na dobrovolníky, ale je třeba oslovit kvalitní odborníky.
- **Je třeba myslet také na participaci veřejnosti, vysvětlení, proč nestačí pouze obnovit to, co bylo, jaké jsou možnosti, příležitosti, proč je třeba postupovat právě takto, proč se něco nemůže dělat teď hned.**
- Financování projekční činnosti je možné z programu OPŽP, ale v tomto okamžiku je to už ex post, momentálně se nacházíme v mezidobí dvou programových období.
- AOPK plánuje část peněz alokovat přímo do tohoto území (cílem je vyhnout se konkurenčnímu boji s ostatním územím). Bude poskytováno poradenství přímo pro dotčené území, vyčleněné kapacity.
- Možnosti Hodonína (jako města) a malých obcí se diametrálně liší.
- **Naprosto klíčové je kvalitní zadání!!!!**

Zajištění následné péče o realizované výsadby

- Z nově otevřeného dotačního titulu MŽP nelze financovat následnou péči o výsadby.
- Péče je vždy finančně náročnější než vlastní realizace.
- Vzhledem k dotačním podmínkám to leží plně na bedrech obcí, které mají momentálně řadu elementárních starostí, na kterých stojí fungování obce.
- Řada obcí se právě takových závazků bojí, udržitelnost je pro ně strašák.
- Chybějící podpora následné péče je jasným limitem pro využití ze strany obcí, následnou péči nelze financovat např. ze sbírek.
- Stanovisko MŽP: zjistí možnosti zařadit následnou péči do uvedeného grantového titulu, nebo zařízení dalšího grantového titulu směřovaného pouze na následnou péči.

Další důležité podněty:

- Důležité jsou stromy, které katastrofu přežily. Můžeme je zkoumat, proč přežili, jestli šlo jen o šťastnou náhodu, nebo souhrn více faktorů.
- Vzrostlé stromy, byť poškozené, mají zásadní hodnotu a je třeba se pokusit je zachránit i když jejich životnost bude omezená.
- V území se nacházely krajinné výsadby realizované z projektu OPŽP v období 10leté udržitelnosti, které byly zcela zničeny.
- Stanovisko zástupce MŽP: prověří možnosti odpuštění 10leté udržitelnosti na tornádem zničené výsadby či jinou možnost řešení situace.

Závěry:

- **Kvalitní koordinace:** V tuto chvíli všichni zúčastnění volají především po zajištění kvalitní koordinace všech prací. Důležitost koordinace bude ještě vzrůstat při přípravě projektů obnovy území, kdy bude třeba zajistit provázanost jednotlivých oblastí (jednotlivé sítě, stromy, veřejná architektura...). Je třeba zajistit financování koordinace – pozice „ambasadora“ pro jednotlivé obce se jeví naprosto zásadní.
- **Příležitost/výzva:** Jde o příležitost/výzvu posunout realizaci na úroveň, která není v ČR standardem, např. co se týká modrozelené infrastruktury.
- **Důležitost 1 fáze:** Naprosto klíčové je zajištění 1 fáze – než bude vybrán projektant. Jedině na základě kvalitního zadání vzniknou kvalitní realizace!
- **Postup výsadeb:** V tuto chvíli nelze realizovat komplexní obnovu v centrech obcí – je třeba provázat s obnovou všeho ostatního. Naproti tomu lze zahájit obnovu ve volné krajině.
- **Společná výsadba:** Má smysl připravit společnou krajinnou výsadbu již tento podzim, psychologický význam pro místní občany, ujištění, že věci se posouvají.
- **Potřeba odborníků:** Nelze spoléhat na dobrovolníky, při přípravě projektů a koncepčních materiálů je třeba oslovit (a zaplatit) nejlepší odborníky.
- **Participace veřejnosti:** Je třeba kvalitně komunikovat s veřejností, vysvětlovat, naslouchat, informovat, umožnit participaci.
- **Následná péče:** Neodmyslitelnou součástí je také následná péče o výsadby, je třeba zajistit financování i v této oblasti, nelze spoléhat jen na obce.

Pracovní skupina: Systémové nástroje pro obnovu území poničených tornádem se zaměřením na obnovu veřejných budov a veřejných prostranství

Facilitace a zápis: Martin Ander, Magdalena Maceková

Potřeby

- potřeba posílit kapacity úřadu/samosprávy na koordinaci prací (stávající samospráva/úřad na to nemohou objektivně stačit)
- potřeba zkušených lidí pro projektový/grantový management (na přípravu projektů obnovy, se kterými se dá ucházet o podporu z grantových výzev státních, krajských atd.)
- potřeba doschválit územní plán i komplexní pozemkové úpravy navázané na projekty z existujících strategických plánů obcí
- potřeba spolupráce s odbornými krajináři
- potřeba speciálního státního programu pro postižené obce, tak aby nemusely soutěžit o prostředky s ostatními, protože nemají čas připravovat projekty tak, aby uspěly v soutěži nastavené na úplně jiné výchozí podmínky (častokrát se do vypsání grantových výzev na podporu investičních projektů ani nevejdou). Důležité je, aby tento speciální státní program byl administrativně jednoduchý, projektů bude potřeba připravit hodně.
- potřeba externí podpory/poradenství v oblasti výběru nabídek pomoci (nabídek je obrovské množství, stávající starosta/úřad nemají kapacity vše nastudovat a vyznat se v tom)
- potřeba spojit odborné i personální kapacity vícero organizací (vytvoření platformy pro odbornou podporu a pomoc obcím) – NS MAS, Nadace Proměny, NaP ad.
- užitečný by mohl být koncept patronace jednotlivých obcí ze strany jednotlivých krajů
- potřeba podpořit vzdělávání místních (úřad i obyvatelé) v oblasti moderních udržitelných technologií (budovy i veřejná prostranství), potřeba naučit se formulovat zadání
- potřeba pomoci obcím posílit kapacitu pro komunikaci s odbornými partnery i místní veřejností (stávající vedení obcí je přetížené, komunikaci nestíhá)
- potřeba komunikovat směrem k místním obyvatelům (soukromým stavitelům) doporučení v oblasti adaptací (udržitelného řešení), využívat k tomu kapacit a zkušeností humanitárních organizací pracujících přímo v terénu (Člověk v tísni ad.), využívat pro tuto komunikaci i sociální sítě, přijít s nabídkou přímo za lidmi

Doporučení

- Začít vytvářet **koncepti/obecnější vizi obce s podporou odborníků a začít hned.**
- Dva typy projektů obnovy zeleně:
 - o **obnova krajinných prvků (aleje, remízky apod.)** - lze provést snadno a rychle, není třeba složitých technologických prvků
 - o **obnova centrálních veřejných prostranství** - je nutné řešit se zahrnutím modrozelené infrastruktury, která zajistí udržitelnost výsadeb
- Při přípravě projektů obnovy veřejných prostranství je **vhodné využít stávajících koncepčních dokumentů velkých měst, kde jsou potřebné technologie a postupy dobře popsány**, např. pražské standardy hospodaření se srážkovou vodou, či koncepční dokumenty jiných velkých českých měst (např. Plzeň).
- Velkou pozornost je třeba věnovat rekonstrukci zpevněných ploch – zde je vhodné nespěchat a připravit skutečně **DOBŘE ZADÁNÍ**.
- Při formulaci zadání dbát na **modulovatelnost, škálovatelnost, etapizovatelnost řešení.**
- Promýšlet a podporovat etapizaci řešení (nejde udělat vše hned, ale je třeba si realizací prvních kroků nezavřít dveře k dobrým řešením v budoucnu, které ale vyžadují podrobnější a delší přípravu).
- U zadání pro rekonstrukce budov myslet na zateplení, fotovoltaiku na střeše, dobré hospodaření s vodou, využívání srážkové vody.
- Den věnovaný dobrému plánu ušetří náklady, energii i čas v budoucnu.
- Nezbytné je komunikovat průběžně s lidmi (obyvateli obce), aby věděli, co se právě řeší, že práce postupují, že se na ně nezapomnělo – snižuje se tím stres, omezují zbytečné konflikty a snižuje riziko chyb z ukvapenosti.
- Bylo by vhodné zpracovat krajinářské studie, podle kterých by se následně provedly výsadby a využívat dobrých příkladů ze zahraničí (Greensburg).
- Nabídnout obcím pomoc zkušeného „obecního architekta“ a „obecního krajináře“ – ve spolupráci s velkými městy (IPR Praha, KAM Brno, UHA Olomouc) a ČKA, resp. NAP.
- Brzy začít řešit i obnovení vodního režimu v krajině (koncept živá krajina apod.).

Nabídky

- Nabídka NS MAS: kapacity na pomoc s přípravou projektových žádostí (procesní podpora).
- Nabídka místní MAS: pomoc s tvorbou plánů (připravují Adaptační strategii) i komunikací.

Pracovní skupina: Financování obnovy

Facilitace a zápis: Petr Kazda, Václav Izák

Veřejné zdroje

- **SPÚ - KoPÚ** – pokud v daných katastrech proběhly komplexní pozemkové úpravy, tak lze využít i zdroje Státního pozemkového úřadu (Garlíková, SPÚ)
- **Povodí** – podporu možno využít pouze na koryta toků a břehové porosty (Bauer, Povodí Ohře)
- **MŽP** (Brabec)
 - o **Od 2. 8. pokračování programu zaměřeného na sázení listnatých stromů v obcích a komunitách (200 mil. až 100 %, do 2023 či vyčerpání alokace).**
 - o **Nově MŽP podpoří i velké výsadbové projekty realizované neziskovými organizacemi nebo Místními akčními skupinami, zde nutný matching 1:1 (150 mil. až 100 %, do 2023 či vyčerpání alokace).**
 - o **Obnova zeleně po tornádu – pouze pro postižené obce, nejen výsadby, ale obnova celkově 100 mil.**
- V rámci programů pod **AOPK, tedy PPK** (Program péče o krajinu) a **POPFK** (Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny) by měly na výsadby a následnou péči přibýt další stovky milionů, takže v celkovém úhrnu do 2023 by mělo jít na zeleň kolem 1 mld.
- **EU – program LIFE** – zmíněn ČSOP Studénka v souvislosti s výsadbami v krajině.

Soukromé zdroje

- **Tipsport** – 1 mil. pro postižené obce. Ne jen na obnovu původní zeleně, ale i nové výsadby. Jednoduchá žádost a kontrola.
- **Škoda** – v zaměstnanecké sbírce vybrali 10 mil. a firma poskytla 37 aut + kola postiženým obcím. Poskytují přímou podporu 22 rodinám, dále poskytovatelům služeb, na komunitní projekty a stromky (1 mil. Kč, 80 % pro JMK a zbytek pro Lounsko).
- **Penny** – zapojení zákazníků a fungování na principu dobrého souseda. Konkrétní pomoc poskytli Hodonínu, prostřednictvím samosprávy.
- **Starbucks** – 1 Kč z každého prodaného nápoje/kelímku, mohli by pomoci i s komunikací (např. potisk kelímků, nějaký vizuál v kavárnách či na webu/soc. sítích) jak SB obecně, tak např. za nějaký čas připomenout téma obcí postižených tornádem- Možnost sbírky či vyššího příspěvku zákazníků než avizovanou jednou korunou. Potenciál dlouhodobé podpory i té komunikační.
- **KKCG/MND** – dobrovolnická pomoc zaměstnanců z regionu. Uspořádána sbírka mezi zaměstnanci, majitel matching 1:1, současně osobně pomáhal v postižených obcích (zásadní z hlediska motivace zaměstnanců).
- **Sazka** – zvažuje podporu obnovy sportovišť v postižených obcích.

-
- **Proměny** – prostřednictvím nadace pomoc především postiženým částem Hodonína (Pánov), řeší se systematictější podpora obce Hrušky.
 - **Diakonie ČCE** – podpora konkrétním rodinám (Hrušky) odstupňovaná dle míry postižení pohromou.
 - **MASky** – národní síť nabízí **pomoc při vyjednávání s implementačními orgány např. při řešení udržitelnosti dokončených projektů nebo projektů nedokončených. Také je schopna mobilizovat lidské zdroje z ostatních MASek, aby pomohly např. při psaní nových projektů.**

Jak aplikovat

- **Zazněl požadavek na jednoduchou žádost/administraci/kontrolu jakékoli podpory – výhoda firemních darů a sbírek NNO.**

Co ještě zaznělo

- Pan Kučera (Škoda) a další zmiňovali **chybějící prostředky na studie/projekty**, případně na úpravy stávajících dokumentů, které slouží jako podklad ke konkrétním realizacím projektů.
- Pan Kolařík (SAFE TREES) mluvil o **nutnosti ošetření přeživších stromů** a potřebě administrativního servisu, např. pomocí dobrovolníků pro výsadby (např. zaznamenávání požadavků na výsadby od majitelů nemovitostí do mapy, na základě které by pak mohli arboristé výsadby realizovat – tj. co, kde, jak..., aby si tohle nemuseli zjišťovat sami, ale mohli se soustředit jen na svou práci).
- Pan Kučera ještě zmiňoval problémy s řešením exekucí.

Shrnutí panelové debaty

Facilitace a zápis: Martin Nawrath a Martin Ander

Téma: Co by měla příští poslanecká sněmovna udělat pro to, abychom o stromy ve městě mohli lépe pečovat a vytvářet dobré podmínky pro jejich výsadbu.

Hosté: poslankyně a předsedkyně Výboru pro životní prostředí Dana Balcarová, ředitel odboru kanceláře ministra životního prostředí Jiří Holík, arborista David Hora ze společnosti Treewalker a vedoucí Odboru životního prostředí magistrátu města Jihlavy Katarína Ruschková

Shrnutí: Hned v úvodu zaznělo, že agenda adaptací na změnu klimatu je natolik široká a zasahující do mnoha oblastí veřejné správy, že je třeba jí vytvořit dostatečně pevné koordinační zázemí, ať už na úřadu vlády nebo ministerstvu životního prostředí.

Hlavní poselství nové sněmovně pak zaznělo především z úst Davida Hory. **Prvkům modrozelené infrastruktury je třeba dát zákonnou oporu, včetně ochranných pásem,** tak aby bylo možné v technických normách následně zakotvit pravidla jejich vzájemných vztahů s technickými sítěmi v ulicích našich měst. Potřebný návrh legislativních změn již byl zpracován a předán ministerstvu životního prostředí, což potvrdil i ředitel kanceláře ministra Jiří Holík.

Dalším důležitým tématem diskuse byla **úprava pravidel kácení a především nařizování náhradních výsadeb a finančních kompenzací za pokácené stromy.** Katarína Ruschková zdůraznila, že města velmi potřebují nejen zákonem předpokládaný legislativní nástroj, který by stanovil pravidla pro oceňování hodnoty stromů, na jejichž základě by mohly být stanovovány kompenzace transparentně. Ale připomněla také potřebu posílení postavení orgánů ochrany přírody v záležitostech kácení stromů na technických sítích, neboť je nezbytné k nalezení rozumné dohody se správci sítí. Přimlouvala se také za to, aby kácení povolovaly vždy úřady obcí s rozšířenou působností, které mají dostatečný odborný úřední aparát, aby zajistili kvalitu a nestrannost rozhodování.

V závěru debaty panelisté diskutovali také nad otázkou zrušení výjimek z povinnosti platit poplatek za odvod dešťové vody do veřejné kanalizace. I přesto, že by to bylo krátkodobě nepopulární opatření, zrušením výjimky (například u komunikací nebo staveb pro bydlení) by vznikla ekonomická motivace pro realizaci opatření k akumulaci a využívání dešťové vody, případně její zasakování. Obojí je velmi důležité, chceme-li účinně čelit dlouhodobému suchu, ale i důsledkům přívalových dešťů.